

PIGER MED ANDEN ETNISKE BAGGRUND

DE ENDER SOM FREMMEDE FUGLE

Pædagoguddannelserne skal være bedre til at modtage et stigende antal kvindelige studerende med anden etnisk baggrund end dansk. I dag risikerer pigerne at ende som fremmede fugle – nederst i det sociale hierarki og uden for de andre elevers fællesskab.

Af Jakob Albrecht / Illustrationer: Colourbox

Hvilke forklaringer er der egentlig på, at nogle klarer pædagogstudiet bedre end andre? I 2007 satte den tidligere seminarielærer Jakob Ditlev Bøje sig for at skrive en ph.d.-afhandling om pædagoguddannelsen og det, der kan forstås som to herskende strømninger i uddannelsen: omsorgsdiskursen og faglighedsdiskursen. Hvad de betød for sorteringen af eleverne? Dengang forestillede han sig, at elevernes boglige forudsætninger og klassebaggrund ville veje tungest.

"Men jeg blev klogere. Jeg havde slet ikke forestillet mig, at der ville være en særlig problematik for piger med anden etnisk baggrund end dansk," forklarer Jakob Ditlev Bøje.

"Pigerne bliver ekskluderet, fordi de reagerer på måder, der ikke minder om danske 'Betinaer' og 'Susanner'. Underviserne og de andre studerende oplevede, at de etniske piger 'ikke var med', og det skabte mistænksomhed især blandt de kvindelige undervisere.

De kunne ikke forstå, hvorfor pigerne ikke bare agerede som de andre piger på uddannelsen," fortæller han.

HJERTET PÅ RETTE STED

Som empiri til afhandlingen fulgte Jakob Ditlev Bøje i 500 timer et hold pædagogstuderende på et seminarium i hovedstadsområdet. Observationerne viste, at piger med anden etnisk baggrund end dansk havde svært ved at blive en del af undervisningen på lige fod med de andre elever.

Afhandlingen "Differentiering og sortering i pædagoguddannelsen – et uddannelses- og professionssociologisk studie" har som omdrejningspunkt de to hovedstrømninger på pædagoguddannelser: omsorgsdiskursen og faglighedsdiskursen. Faglighedsdiskursen er resultatet af de senere års akademisering. Men det var omsorgsdiskursen, der voldte piger med anden etnisk baggrund end dansk de største problemer.

Den implicite kode for undervisning

"Jeg havde slet ikke forestillet mig, at der ville være en særlig problematik for piger med anden etnisk baggrund end dansk. Pigerne bliver ekskluderet, fordi de reagerer på måder, der ikke minder om danske Betinaer og Susanner."

Jakob Ditlev Bøje, postdoc, ph.d. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning ved Roskilde Universitet.

”Når pigerne ikke handlede som de andre piger i klassen, opstod der mistillid til dem, og det fik igen pigerne til at skille sig ud fra pigerne med majoritetsbaggrund. Det blev til en ond cirkel, en selvopfyldende profeti, kan man sige.”

Jakob Ditlev Bøje, postdoc, ph.d. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning ved Roskilde Universitet.

og projektarbejde var nemlig, at de studerende i deres omgang med hinanden og deres underviser skulle demonstrere den samme form for omsorg, som uddannede pædagoger udviser over for børn og brugere.

”Omsorgsdiskursen betød, at det blev forventet, at de studerende var meget åbne og parate til blottlægge sig. Man skulle vise, at hjertet sad på rette sted. Men det gjorde pigerne med en anden etnisk baggrund ikke i lige så høj grad som piger med majoritetsbaggrund. Det skabte en ond spiral med øget mistro – og selv når pigerne forsøgte at reflektere i omsorgstermer, blev de ikke anerkendt på det.”

FORSTOD IKKE KODEN

Ifølge Jakob Ditlev Bøje hvilede kulturen på uddannelsen på en implicit, dansk forestilling om, hvordan pædagoger skal være – og en særlig dansk forståelse af kvindelighed og omsorg. Det handlede blandt andet om at være indadskuende, børnenecentreret og reformpædagogisk indstillet.

Det var her, pigerne med anden etnisk baggrund end dansk kom i klemme.

”For mens de andre piger i klassen fandt det naturligt at vise omsorg for hinanden og lægge deres følelser frem, var de etniske piger ikke i samme omfang

indstillet på at åbne sig og arbejde med sig selv. For nogle af de etniske piger var det en kode, de slet ikke forstod,” siger Jakob Ditlev Bøje og peger på, at seminariets fokus på omsorg og det affektive også ramte mændene på uddannelsen. ”De var også en slags fremmede fugle”.

Men mændene havde i højere grad mulighed for at opnå anerkendelse for det faglige, og så deltog mændene på lige fod i det sociale liv på studiet. Til sammenligning blev pigerne med anden etnisk baggrund dobbelt ramt, fordi de også var uden for klassens sociale fællesskab. Når det var meningen, at klassen skulle rystes sammen, var de etniske piger nemlig ikke med. ”De var ikke med på hyttetur, gik ikke med til julefrokost, fordi der bliver serveret svinekød og drukket øl. De sludrede ikke med undervisere på trappen. Og når der skulle dannes projektgrupper, fandt ’etnikerne’ – som pigerne blev kaldt – sammen i samme gruppe”.

NEDERST I HIERARKIET

Det paradoksale er, at pigerne, hvoraf de fleste havde arabisk baggrund, var vokset op i Danmark og havde en dansk gymnasial uddannelse.

”Faktisk havde flere af dem gode boglige forudsætninger. Det var deres planke ind på uddannelsen. Men når det kom til

stykket, var det alligevel ikke nok,” siger Jakob Ditlev Bøje.

Ifølge Jakob Ditlev Bøje var nogle af de etniske piger fagligt stærke nok til, at de fik en position i klassen takket været deres boglige evner.

”Nogle af de andre fik slet ikke en position. De befandt sig nederst i hierarkiet og levede en slags zombietilværelse, hvor de ikke blev anerkendt på nogle af de forudsætninger, uddannelsen stiller – at have hjertet på rette sted eller være fagligt dygtig.”

De piger, der havde det svært, egnede sig måske slet ikke til at blive pædagog?

”Hvis jeg skulle pege på nogle, der måske ikke egnede sig til at blive pædagoger, kunne jeg godt komme tanke om andre i klassen, man skulle sortere fra,” siger Jakob Ditlev Bøje.

Nogle af pigerne var omsorgsfulde – bare på deres måde og med deres kulturbaggrund, siger Jakob Ditlev Bøje. Men på grund af den manglende tillid blev de etniske piger heller ikke anerkendt for deres omsorgsfuldhed.

”Når pigerne ikke handlede som de andre piger i klassen, opstod der mistillid til dem, og det fik igen pigerne til at skille sig ud fra pigerne med majoritetsbaggrund. Det blev til en ond cirkel, en selvopfyldende profeti, kan man sige.”

Hvad kom de etniske piger med, som ikke blev anerkendt?

"De fortalte selv, at de i praktikken var gode til at prioritere den opgave, de stod overfor. De gik meget op i den sociale interaktion med barnet og ville ikke gå på kompromis med kvaliteten. De lod sig ikke stresse, men koncentrerede sig for eksempel meget om det individuelle barn, når de skulle skifte ble. Men af deres vejleder fik de at vide, at de brugte for lang tid på at skifte børnene, fordi der var for mange børn, til at man brugte så meget tid på hver. Pigerne havde med andre ord nogle kvaliteter, som burde være forenelige med danske omsorgsforestillinger, men som ikke blev anerkendt."

BLIVE KLOG PÅ SIG SELV

I dag har omkring 10 procent af de pædagogstuderende anden etnisk baggrund end dansk. Og tallet stiger. Der skal uddannelsesstederne med Jakob Ditlev Bøjes ord i højere udstrækning "blive kloge på sig selv".

"Hvad forstår vi ved omsorgsfulde pædagoger i Danmark? Og hvordan håndterer vi det faktum, at der kommer flere med anden etnisk baggrund ind på uddannelsen? Hvordan tilpasser vi os til dem – og hvordan skal de tilpasse sig til os," spørger Jakob Ditlev Bøje.

Han tilføjer, at pædagoguddannelserne på dette punkt deler skæbne med mange andre professionsuddannelser. "De har heller ikke nogen klare svar. Derfor er det nærliggende at hvile på traditionerne og håbe, at det går godt". Ifølge Jakob Ditlev Bøje er det ikke nødvendigvis diskvalificerende, at dele af pædagoguddannelsen er baseret på nationale værdier.

"Men i takt med at de studerende kommer fra en mere forskellig baggrund, hvad angår køn og etnicitet, skal man

diskutere de koder, der er gældende på uddannelsen. Og det så jeg ikke nogen eksempler på".

VIGTIGT MED OMSORG

Spørgsmålet er, hvor meget man kan generalisere ud fra en afhandling baseret på studier af en enkelt klasse med fem piger med anden etnisk baggrund end dansk. Jakob Ditlev Bøje forklarer, at han udover klassen også fulgte hele årgangen, det vil sige 100 studerende, når de havde fælles undervisning.

"Jeg mener, afhandlingen teoretisk set er repræsentativ, fordi faglighedsdiskursen og omsorgsdiskursen er fremherskende på alle pædagoguddannelser. Men de cases, jeg beskriver, kan udspille sig på andre måder, hvis man andre steder har en anden kultur."

Han understreger, at det er indiskutabelt, at pædagoger er åbne, kan vise omsorg og har hjertet med sig.

"Det ville være katastrofalt, hvis pædagoguddannelsen helt mistede det element – og at faglighedsdiskursen tog for meget over. De fleste forældre er ikke ude efter en pædagog, der kan recitere Habermas og Foucault og lave empiriske undersøgelser. De er interesseret i, at deres barns pædagog har professionaliseret sine omsorgsevner. Den teori, man møder under uddannelsen, skal understøtte pædagogen i sit arbejde, og hvis det affektive arbejde forsvinder helt, ender vi med nogle tekniske mennesker. Det ønsker de færreste sig."

DE AFKOBLEDE

Der fandtes blandt de studerende i klassen positioner som for eksempel "hjælpelæreren", "den modstandsprægede", "de afventende" og "de afkoblede". De etniske piger tilhørte gruppen af afkoblede. De sad altid tæt sammen, kommunikerede ofte på et andet sprog end dansk og forlod klassen, så snart lejligheden bød sig. En af pigerne lå næsten altid ind over bordet, når underviseren talte. Hun så nærmest ud til at sove. En anden sad ofte med en slikkepind i munden, armene foldet og så nærmest vred ud.

JAKOB DITLEV BØJE
Postdoc, ph.d.
Institut for Psykologi

og Uddannelsesforskning ved Roskilde Universitet. Han forsker i uddannelse og arbejde – blandt andet et BUPL-støttet projekt om pædagoguddannelsernes kvalificering til arbejdet.